

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Журавльова Дмитра Володимировича – на дисертацію Щупаківського Романа Володимировича «Адміністративно-правове регулювання у сфері телекомунікацій», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Необхідність удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері телекомунікацій в Україні пов'язана з певними соціально-політичними змінами в суспільстві. Ці процеси є взаємопов'язані та взаємозалежні. Правові засади використання телекомунікаційного зв'язку та впровадження інформаційних технологій у політичну, духовну, освітню та інші сфери суспільного життя країни повинні відповідати потребам нашої держави, її європейському вибору та європейським стандартам мовлення, і тільки за таких умов Україна буде розвиватися як правова, соціальна, демократична держава.

Однією із найважливіших умов ефективного адміністративно-правового регулювання у сфері телекомунікацій в Україні є захист інформаційного простору нашої держави, що також сприяє інформаційній діяльності в громадянському суспільстві, захисту національних інтересів та забезпечення реалізації конституційних прав громадян на отримання та поширення інформації.

Інформаційний простір буде ефективним лише в разі відповідної інформаційної політики України, яка буде сприяти розвитку телекомунікаційного простору в Україні, сприяє громадянському суспільству щодо отримання, розповсюдження інформації та розвиток суспільного (громадянського) телебачення в Україні. Однією із необхідних умов забезпечення державної інформаційної політики в Україні є надання громадськості права здійснювати контроль за державними органами публічного адміністрування у сфері телекомунікацій та дотримання рівноваги між загальнодержавними інтересами та інтересами громадянського

23 01 2010 20

суспільства.

Отже, питання забезпечення інформаційного простору в сфері телекомунікацій в Україні набуває на теперішній час особливої уваги, оскільки розвиток цієї сфери та організація її діяльності повинна забезпечувати потреби українського суспільства не тільки в країні, але і за її межами. Система та повноваження органів публічного адміністрування у досліджуваній сфері в Україні має бути заснована на чіткому розподілі повноважень, що буде сприяти розвитку державної інформаційної політики та забезпеченню інформаційного суверенітету держави.

На сьогодні, питання адміністративно-правового регулювання у сфері телекомунікацій в Україні цікавить багатьох науковців, політиків, державних діячів, політологів та інших спеціалістів. Проте, незважаючи на суспільний та науковий інтерес до цієї діяльності, комплексного дослідження регулювання органів публічного адміністрування у сфері телекомунікацій в Україні дотепер не було.

З огляду на зазначені обставини дисертація Р.В. Щупаківського є актуальною і своєчасною, оскільки вона присвячена теоретичному осмисленню та дослідженню організаційно-правових засад публічного адміністрування телекомунікаційного простору України.

Дана робота спрямована на реалізацію науково-дослідної теми Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2015–2019 рр., на виконання комплексних наукових проектів «Основні напрямки удосконалення законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00710) та «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711). Крім того, тема дисертації корелюється з положеннями Концепції адміністративної реформи в Україні, схваленої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810, Концепції Національної програми інформатизації, затвердженої Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР, Концепції розвитку

електронного урядування в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р, Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, Дорожньої карти Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та міжнародним секретаріатом НАТО, що також свідчить про актуальність обраної теми.

Загальний аналіз змісту дисертації свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення для вдосконалення чинного національного законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері телекомунікацій, проведення подальших досліджень проблем адміністративно-правового регулювання у сфері телекомунікаційних технологій як об'єктивно зумовленого складника адміністративних суспільних правовідносин.

Дисертація Щупаківського Р.В. характеризується системним підходом до предмета дослідження. Визначені в роботі завдання дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у визначенні системи телекомунікаційних відносин, а також шляхів подальшого вдосконалення їх нормативного закріплення і практичної реалізації. Структура повністю відповідає меті і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень дисертації досягнута за рахунок комплексного застосування різних методів дослідження, а також вивчення значного масиву вітчизняної та зарубіжної літератури, відповідного законодавства і практики його застосування.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в дисертації порушені нерозроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у підході до досліджуваних проблем, так і в

запропонованому способі розв'язання конкретних теоретико-правових питань.

Логічним насамперед є те, що дисертант починає дослідження із з'ясування сутності правового режиму у сфері телекомунікацій як галузі діяльності суспільства, що спрямовано на забезпечення віддаленого інформаційного обміну між учасниками суспільних відносин за допомогою технічних засобів рухомого (мобільного) та стаціонарного зв'язку. В результаті проведеного аналізу теоретичних підходів, а також на основі авторських розробок, дисертантом вдосконалено понятійний апарат щодо предмета дослідження, зокрема визначено поняття «адміністративно-телекомунікаційне право» у об'єктивному розумінні як сукупності правових норм, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з обігом інформації за допомогою сучасних технологічних інформаційних електронних процесів і технологій дистанційного інформаційного обміну між людьми, що відбуваються у сучасних умовах розвитку людства незалежно від кордонів держав; та суб'єктивному розумінні як сукупності визначених чинним законодавством форм можливої поведінки визначеної системи уповноважених фізичних чи юридичних осіб, діяльність яких сприяє забезпеченню обігу інформації за допомогою сучасних технологічних інформаційних електронних процесів і технологій дистанційного інформаційного обміну в умовах формування світового інформаційного суспільства.

Окреме місце в роботі займає аналіз різних підходів до розуміння системи принципів адміністративно-телекомунікаційного права як своєрідного комплексу множини координат, реалізація яких забезпечує ефективний розвиток цього права, і є водночас вектором реалізації бажаних відповідних суспільних відносин у сфері дистанційного спілкування (комунікації) (с. 32-33).

З урахуванням проведеної систематизації було з'ясовано сутність системи суб'єктів адміністративно-телекомунікаційних правовідносин, до

складових якої обґрунтовано доцільність запровадження регуляторів забезпечення здійснення телекомунікаційної політики на регіональному, національному та світовому рівнях (с. 32).

Важливе значення для комплексного дослідження адміністративно-правових засад регулювання суспільних відносин у сфері телекомунікацій в Україні є визначення системи нормативно-правових джерел, якими вони регулюються. В ході проведення аналізу правового забезпечення телекомунікаційних послуг в Україні дисертант прийшов до висновку, що система джерел адміністративно-телекомунікаційного права України має дворівневу структуру : міжнародний та національний рівні. До міжнародних актів адміністративно-телекомунікаційного права передусім віднесено Європейську конвенцію про транскордонне телебачення; Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (діє на засадах тимчасового застосування в частині виключної або змішаної компетенції Європейського Союзу) та ін. (с. 190).

Цілком логічними та обґрунтованими є висновки дисертанта відносно того, що система принципів адміністративно-телекомунікаційного права є стержнем правового відображення та забезпечення суспільних відносин щодо організації та експлуатації інфраструктури дистанційного спілкування між суб'єктами для задоволення їхніх потреб та інтересів у інформаційному просторі (с. 392).

Заслуговує на увагу розділ «Інструменти публічної адміністрації у сфері телекомунікацій», в якому проведено детальний аналіз інструментів публічного управління, а також визначено специфіку та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення їх подальшого доктринального дослідження, нормативного закріплення й практики застосування.

З урахуванням проведеної систематизації було досліджено види дозволів у сфері телекомунікацій, до яких дисертантом віднесено : дозволи на суднові радіостанції; дозволи на будівництво, реконструкцію, проведення

робіт стосовно ліній телекомунікацій сухопутного типу під час перетину кордону України й на території прикордонного характеру; присвоєння радіочастот чи каналів радіочастотного типу задля засобів радіоелектронної природи цивільного призначення; реєстрація засобів радіоелектронної природи задля утворення фемтосот у мережах сухопутних рухомих радіотелекомунікацій стандарту IMT-2000/UMTS, 3G, 4G, тощо; ліцензування; реєстрація; виділення радіочастотного спектра; розподіл та використання ресурсів нумерації; державна реєстрація права власності на об'єкти зв'язку космічного типу (супутники зв'язку, зокрема і подвійного призначення); реєстрація передачі певних прав на космічні об'єкти; виділення ліній телекомунікацій та їх реєстрацію (с. 263).

Важливе значення для комплексного дослідження зазначеної проблеми має висвітлення автором механізму застосування заходів адміністративної відповідальності у сфері телекомунікацій. Встановлено, що найбільш розповсюдженими порушеннями у сфері телекомунікацій у якості підстав застосування заходів юридичної відповідальності, є : недотримання вимог певних статей Закону України «Про телекомунікації» щодо надання до НКРЗІ інформації про стан використання номерного ресурсу у визначеному законодавством порядку; здійснення діяльності без подання заяви про включення до Реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій; використання телекомунікаційного обладнання з порушенням вимог щодо метрологічного забезпечення; порушення ліцензійних умов при здійсненні діяльності у сфері телекомунікацій; недотримання вимог Закону України «Про радіочастотний ресурс України» (с. 5-6).

Варто підтримати позицію дисертанта щодо обґрунтування доцільності розуміння предмету адміністративно-телекомунікаційного права крізь призму дослідження низки інституційних підсистем, серед яких визначено такі, як : право електронних мас-медіа; право соціальних мереж; право електронних комерційних та фінансових послуг; право електронної реклами; право електронного урядування та ін. (с. 189-190).

Позитивним у роботі є й те, що здобувачем визначено та проаналізовано зарубіжний досвід, а саме з врахуванням позитивної практики Сполучених Штатів Америки обґрунтовано доцільність законодавчого визначення механізму застосування заходів відповідальності за порушення режиму обігу електронної комерційної інформації за розповсюдження «спаму» шляхом розробки та прийняття Закону України «Про обмеження або заборону відправки несанкціонованої комерційної електронної пошти або спаму».

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Разом з тим, визнаючи загалом високий теоретичний рівень дисертації Щупаківського Р.В., її значне практичне значення, варто зазначити, що це не виключає можливості критично підійти до окремих позицій здобувача, зупинитися на деяких конкретних зауваженнях і побажаннях.

1. Так, у підрозділі 1.2 дисертантом проаналізовано наявні в юридичній літературі підходи до встановлення сутності адміністративно-телекомунікаційного права, з'ясовано юридичні та теоретичні передумови його формування, а також з урахуванням особливого значення забезпечення вимог інформаційної безпеки як складової національної безпеки обґрунтовано доцільність віднесення адміністративно-телекомунікаційного права до системи публічного права України. Разом з тим аналіз здобутків попередників мав би бути більш критичним, що б забезпечило більшу аргументованість авторської концепції.

2. На с. 3 дисертації наголошено на доцільності розуміння адміністративно-телекомунікаційного права у об'єктивному та суб'єктивному сенсі. На нашу думку, дисертаційне дослідження лише виграло б, якби автор не лише визначив критерії розуміння нової підгалузі адміністративного права, але й більш докладно обґрунтував свою позицію щодо їх сутності та надав характеристику адміністративно-телекомунікаційного права через призму об'єктивного та суб'єктивного підходів.

3. У підрозділі 2.2 «Система та види джерел адміністративно-телекомунікаційного права» розглянуто міжнародну частину джерел адміністративно-телекомунікаційного права, що являє собою багатосторонні та двосторонні міжнародні договори, рішення міжнародних організацій міжурядового типу відносно телекомунікаційної сфери (Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, ОБСЄ, Міжнародний союз електрозв'язку, Світова організація торгівлі тощо) та є, насамперед, основним напрямком правового регулювання для держав-членів ЄС, а також виступає орієнтиром реформування національних правових систем для тих країн, які бажають вступити до Європейського Союзу. Водночас у дослідженні не вказано, які конкретно нормативні акти Європейського Союзу регламентують загальні засади правового забезпечення телекомунікаційного простору. Зважаючи на прагнення України набути статусу повноправного члена Європейського Союзу, доцільно було б більше уваги звернути на ті правові та організаційні заходи, що вже набули впровадження і розвитку в країнах-членах Європейського Союзу, на роль національних суб'єктів публічного адміністрування телекомунікаційною сферою щодо налагодження конструктивної взаємодії з відповідними органами країн-членів Європейського Союзу та формування єдиного європейського інформаційного простору.

4. У підрозділі 2.3 (с. 145-189) наголошуючи на тому, що формування переліку принципів адміністративно-телекомунікаційного права України відбувається з врахуванням міжнародного досвіду розвитку правових систем, дисертант дійшов висновку, що систему таких принципів слід поділяти на дві групи: загальні та спеціальні. Ми вважаємо, що такий підхід хоча і має право на існування, але автором недостатньо висвітлено своє бачення щодо підстав поділу принципів адміністративно-телекомунікаційного права України.

5. Деяким висновкам дисертації бракує новизни. Вони мають широковідомий характер і, як на мене, не достатньо повно репрезентують особистий внесок автора в розвиток правової науки. Наприклад: «Система

джерел адміністративно-телекомунікаційного права України має дворівневу структуру : міжнародний та національний рівні» (п. 5 висновків); «Систему принципів адміністративно-телекомунікаційного права поділено на загальні ... та спеціальні...» (п. 6 висновків).

В той же час висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Виконана Щупаківським Р.В. наукова праця сприяє розв'язанню ряду теоретичних і практичних питань, що мають важливе значення для підвищення ефективності системи адміністративно-телекомунікаційного права України. Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть в подальшому використовуватися для проведення подальших досліджень проблем державного регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, з метою удосконалення чинного національного законодавства, яке регулює цю діяльність, з метою покращення практики її здійснення суб'єктами публічного управління та у навчальному процесі.

Результати дисертаційного дослідження Щупаківського Р.В. достатньо повно викладено в 1 одноосібній монографії, у 23 наукових статтях, з яких 6 статей – у зарубіжних наукових виданнях. Апробацію результатів дисертації здійснено також шляхом оприлюднення їх на 10 науково-практичних конференціях.

Детальний аналіз дисертації та автореферату Щупаківського Р.В. дає підстави констатувати ідентичність автореферату і основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації достатньо повно розкриті і обґрунтовані у тексті дисертації. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація «Адміністративно-правове регулювання у сфері телекомунікацій» є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретну наукову проблему, яке

має істотне значення для науки адміністративного права, тобто відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Щупаківський Роман Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

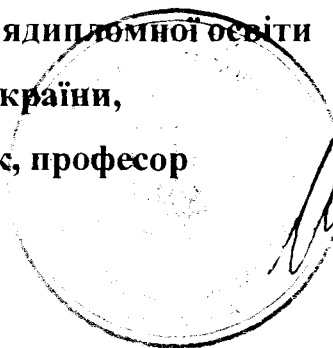
Офіційний опонент:

Перший заступник директора

Інституту права та післядипломної освіти

Міністерства юстиції України,

доктор юридичних наук, професор

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style, overlapping the official stamp and extending to the right towards the printed name.

Д.В. Журавльов